

Туристська практика свідчить, що коли у підлітків вибір морального рішення, вияв мужності носить переважно ситуативний характер, то, характеризуючи старшокласників, ми маємо підставу вести мову про більш тверду моральну позицію, про наявність системи поглядів, намірів, дій.

Під час підготовки, а також після походу, перед керівником туристської групи, постає завдання й у звичайних, буденних життєвих обставинах зберегти високий моральний клімат у колективі. Щоб у будь-якому «найдрібнішому», найменшійшому прояві «спрацьовувало» моральне — позитивне заряджене поле. Для вирішення цього складного завдання потрібна наполеглива, постійна робота педагогів, батьків, самих учнів.

Ще А.Макаренко підкреслював, що мужність не можна виховати без спеціальних вправ. Як показує досвід, для вирішення завдань морального виховання, важливо поряд із використанням природних ситуацій організовувати педагогічні ситуації у повсякденних справах, будувати «гімнастику моралі, мужності», вправи з моральності, мужності.

Так, під час походу туристського гурту «Полюс» по Медоборах, у кожному селі, де відбувався відпочинок, старшокласники, вільні від чергування, самі, добровільно, не очікуючи за це ні нагород, ні похвали, пиляли і рубали дрова самотнім старим, інвалідам, ремонтували паркани, дахи.

Туристська практика показує, що, не применшуючи значення вербальних методів впливу на особистість, моральний досвід, досвід мужності формується саме моральними, «мужніми» діями, вправами, які формують мужність у дії.

А.Макаренко писав: «Ми фактично, учня не виховуємо, ми нічого від нього не вимагаємо, крім найпримітивніших гальм, необхідних для нашої зручності. Ми домагаємося (на завжди), щоб він тихо сидів у класі, але ми не ставимо перед собою ніяких цілей позитивного дисциплінування. У наших школярів іноді ще буває дисципліна порядку, але не буває дисципліни боротьби і подолання. Ми очікуємо, поки учень зробить ту чи іншу провину, і тоді починаємо його «виховувати». Учень, який не провинився, нас не обходить, куди він іде, який характер розвивається в його улюбленому зовнішньому порядку, ми не знаємо і дізнаватися не вміємо».

Таким чином, формуючи моральний досвід старшокласників, виховуючи моральність, мужність, стійкість, необхідно дотримуватися низки педагогічних умов. У своїй роботі педагог має постійно враховувати виховні можливості, виховний потенціал ситуацій з реального життя старшокласників, виходячи при цьому із особливостей прийняття учнів різних життєвих обставин, якими така багата туристська діяльність.

СОЦІАЛЬНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ЕКОЛОГІЧНОГО ТУРИЗМУ

НАТАЛІЯ КРАВЧЕНКО

Рада по вивченню продуктивних сил України, м.Київ

За визначенням Товариства ризикованого туризму під екологічним туризмом слід розуміти екологічно відповідальну подорож для вивчення природних зон і культури регіону з метою пропаганди їх охорони та спрямування фінансових надходжень у місцеві громади.

Незважаючи на те, що всі види екологічного туризму орієнтовані, головним чином, на природне середовище, абсолютно уникнути контактів подорожуючих із соціальним оточенням неможливо (рис.1)

Складна взаємодія як різних груп людей, так і різних культур, укладів життя породжує як переваги, так і соціальні проблеми.

Розвиток екотуризму міг би сприяти економічному росту регіонів України, які не мають значного промислового потенціалу, шляхом створення нових робочих місць не тільки в самій галузі, але й галузях, суміжних з туризмом; збільшити доходи населення, забезпечити місцевому населенню доступ до якісних товарів та послуг, що створюються в рамках розвитку туризму. На відміну від масового традиційного, екологічний туризм менше зазнає впливу сезонності (особливо такі його види як науковий, промисловий, спортивний). Постійний характер роботи дозволяє підняти рейтинг професії, пов'язаних з обслуговуванням туристів, а значить, зменшити плинність кадрів у цій сфері, підвищити професійний рівень працівників галузі та покращити якість обслуговування.

Промисловий	Екотуризм	Спортивно-оздоровчий	Сільський	Науковий	Релігійний
-------------	-----------	----------------------	-----------	----------	------------

- Природне
- Соціальне

Рис. 1. Співвідношення природного і соціального в різних видах екологічного туризму.

Такі види туризму як етнографічно-краєзнавчий та сільський могли б відродити культурні традиції та народні ремесла, що дуже актуально для України.

Соціальну користь як туризму взагалі, так і його екологічних видів, зокрема, можна розглядати також під кутом зору його впливу на самих туристів. Активний відпочинок був і залишається дієвим засобом оздоровлення суспільства, його психічного відновлення, а отже, продовження життя людей, що є особливо актуальним в сучасному світі, де модернізовані технології виробництва і побутові зручності, інформаційні перевантаження все більше і більше віддаляють людину від природного здорового способу життя. Екологічний туризм є одним із основних напрямків оздоровчого туризму. Туризм, особливо екологічні його види, є одним із засобів підвищення освітнього і культурного рівня суспільства, його духовного збагачення, насамкінець, туризм є фактором миру та співдружності.

Але вплив туризму на суспільство не обмежується лише позитивними моментами. Якими б освіченими та толерантними не були туристи, завжди існує небезпека культурного конфлікту між ними та місцевим населенням. Різниця у культурі, мові, звичаях, релігії, прийнятих системах цінностей представників різних

країні або регіонів України може вилитись у неприйняття, або навіть ворожість з боку місцевого населення до туристів. Хочеться вірити, що Україна зможе уникнути ситуації, коли ліниве обслуговування туристів та надання їм переваг при розподілі дефіцитних українських благ (місць відпочинку, земель, відведених для будівництва та розміщення рекреаційних закладів, води тощо) будуть викликати заздрість та ворожечу з боку малозабезпеченого місцевого населення. Для приморських регіонів нашої країни характерна ситуація, коли, користуючись великим притоком туристів, комерсанти піднімають ціни на продукти харчування, що також не сприяє встановленню добрих відносин.

Туризм – один із чинників глобалізації, яка, попри всі її переваги, може призвести до відчутних і незворотних змін у культурному житті багатьох громад. Цей процес можливий не тільки тому, що завдяки подорожуючим відбувається культурний обмін (наслідуванням туристам в одязі, поведінці, їжі тощо), але й тому, що відбувається “стандартизація” закладів інфраструктури та середовища, що їх оточує. З приводу подібних процесів американський письменник Пол Боулз зауважив: “Через 100 років не буде сенсу в туризмі, оскільки світ дедалі більше однаковий”. Таким чином, глобалізація, яку несе за собою в тому числі й туризм, криє в собі небезпеку не тільки для культури, але й загрожує існуванню не всіх, звісно, але деяких видів туризму.

Залучення великої кількості туристів до культурних, архітектурних, історичних пам’яток може завдати їм непоправної шкоди. А “відроджені” традиції та ремесла можуть виявитися звичайним сценарієм, адаптованим для туристів та “спиритребом”. Так, на західноукраїнських ярмарках сувенірів поруч з привабливими витворами народних майстрів продаються стилізовані під народні товари ширшого вжитку, зроблені в Польщі та Туреччині.

Таким чином, якщо організатори, місцеві громади, самі туристи бажають зберегти за туризмом статус сталого, потрібно розробити ряд заходів по уникненню подібних проблем:

- пропагувати серед туристів і місцевого населення ідею рівності всіх культур та права на існування кожної з них;
- турфірмам пропонувати туристам ознайомитись з інформацією про культуру, традиції, рекомендовані способи поведінки на місці відпочинку (ці заходи актуальні не лише для туристів, що їдуть в азійські чи африканські країни, але й для подорожуючих в різні регіони України);
- пропагувати серед населення ідею відродження місцевих ремесел, традицій, викликати гордість за культуру рідного краю;
- залучати місцевих жителів до туристичного бізнесу, сприяючи створенню малих підприємств;
- зареєструвати пам’ятки, що мають історичну, культурну, пізнавальну цінність, та взяти їх під державну охорону (це практикується в Україні, але не в достатній мірі);
- переглянути механізм розподілу надходжень від розвитку екологічних видів туризму, при якому кошти, здебільшого, повинні надходити до місцевих бюджетів;
- надавати місцевому населенню право самим вирішувати, що пропонувати туристам та як представляти свою культуру.